

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2016. május 2.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

Figyelem!

A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!

A magyar helyesírás szabályai 11. és 12. kiadása szerinti helyesírást is el kell fogadni.

Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.

Arany János: *Bánk bán tanulmányok. Bánk jelleme (részlet)*

(1) A Petur által titkon visszahívatott Bánk akkor jelenik meg először, midőn a vigalom már vége felé van. „*Utolsó tánc*” – kiáltá éppen egy udvornik. [Katoná] színpadi utasítása szerint „*úti köntösben, zavarodva mutatja magát egy zugajtón. Nemes méltóság, mindenben gyanakvó tekintet; fojtott tűz, mely minden pillanatban kitörni láttatik; és minden körülmény azt árulja el, hogy mindenkor nagyobb indulat dühösködik belülről.*” E gyanakvó tekintet, fojtott tűz s belől dühöngő indulat azonban még nem a szerelemféltség. Biberach ugyan később mondja neki, hogy már akkor, midőn szép nejét az udvarhoz felhozta, „*dörömbözött szerelemféltség nagy szíve*” – de miután Petur semmi olyat határozottan nem izent, a féltség e pillanatban csak mint homályos alap vagy mint diszpozíció¹ lehet jelen a többi érzelmek hátterében. Mostani kedélyállapota 1. bosszankodás amiatt, hogy míg a nép ínségben jajong, az udvarnál pazar vigalom van napirenden; mert hogy ez nem első, kitetszik a királyné szavaiból: „*ez ma udvaromban az ily esztelenségek közt utolsó fog lenni*”; 2. bizonytalan feszültség a titok miatt, melyért őt Petur oly sietve hívatta az udvarhoz. – Az első érzelmet fejezi ki mindjárt megjelenésekor: „*Ha! hogy mindent így kellek találnom!*” – és alább: „*Hazánk különböző vidékein jajt s bánatot találtam; s itt, ime, ellenkezőt találok, s nem tudom, melyik tehet rémitőbbé.*” A második érzelem nyilatkozik, valamint mindjárt külső megjelenésében, úgy e szavakban is: „*Petur, miért hivattattál te engem vissza, mégpedig titokban!*” S midőn Petur, rejtelmesen kezd „e titokról” beszélni, „e titokról, mégpedig sötétben, és hogy abba Bánk is belé van keverve, s ha veszteségre jön a dolog, övé lesz a nagyobb”: Bánk feszültsége mindinkább fokoztatik, s midőn csaknem tetőpontját érte, Petur megadja a végső dőfést, e szavakkal hagyván el Bánkot:

Jöjj még ez éjjel – itt ha eloszlanak –
Házamhoz. A jelszónk leszen *Melinda!*

Erős bosszankodás a királyné, az udvar viselete ellen; fokozott feszültség a titok miatt, meglepetés az éji összejövetek hallásán: és most egyszerre, mint jelszó Melinda neve! Miért éppen ez? „*Melinda!*”? kiált föl, fájdalmas kérdéssel, aztán „sok ideig nem tudja magát szóra venni”.

Az – Melinda – jelszavok!
Melinda szép, mocsoktalan neve
Ma szemfedélül szolgál egy *sötétben*
Ólalkodó csoport között...

E rejtély miatti feszültség, aggodalom foglalja most el egész valóját. Midőn a lopni utána besurrant Tiborc paraszt nevére szólítja: „*elárultattam?*” kiált föl, célozva titkos megjelenésére, de hihetően azon titokra is, mellyel e percben küszködik lelke. Megriad, mintha rajtaérné a gondolatot, hogy Melinda irányában ok lehet a *féltség*. E szót még nem mondta ki, de maga az indulat mind határozottabb alakot ölt keblében. Csakhamar felkiált:

Melinda! és mindig Melinda...
... úgy *elomla törhetetlen élted,*
Hogy abból a *gazoknak* is jutott?

Tehát el kellett Melinda „*törhetetlen éltének*”, jó hírének, szeplőtlen ártatlanságának „*omlania*”; különben nem jutott volna abból a „*gazoknak*” – mely címmel, királya iránti hűségében, az éji titkos gyülekezőket, Peturt és társait tiszteli meg. A féltség e jelenetben gyorsan növekszik, anélkül, hogy Bánk tudná, mi specifikus ok van arra. „*Ki lenne az? ki lenne az?*” – riad fel; „*Világot itt! világot!*” s hogy a gyötrő bizonytalanságtól szabaduljon, a „*sötétben ólalkodókhöz*”, Petur- s a békétlenekhez indul, mint kitől egyedül remélhet felvilágosítást.

¹ diszpozíció: elrendezés; javaslat, rendelkezés; hajlam

(2) Elindult tehát Petur házához, hová meg van hívva. De úgy látszik, még az útból visszatért, előbb, hogysen Peturral vagy békétlen társaival összejött volna. Pár jelenet után megint mutatkozik a kis zugajtón. „*Vad indulat, mért kergetsz vissza ismét?*” – szól magában. A vad indulat mi volna más, mint a szerelemfélétség. Peturhoz indult, hogy ettől bizonyost tudjon: de útközben a távozás onnan, hol Melinda személye maradt, oly gyötrelmessé vált, hogy vissza kellett térnie. Melinda az udvarnál, a vigadók közt: s ő hogyan távozzék? Mi történhetik azalatt, míg ő távol lesz? Visszatérése tehát nem léha színpadi fogás, hanem a szenvedélyből, a hányt-vetett lélek állapotjából folyó szükségesség. – Azon percben érkezik, midőn Ottó Melindának „*lecsüggő keze után hajol, s azt hosszasan homlokára nyomja*”. Bánk látja ezt, s tenyerét e kiáltással tapasztja szemére: „*Oh, véghetetlen szent könnyörületesség!*” Erre a színpadi utasítás következik: „*erős muzsika; Bán megijedve szédeleg ki, vissza az ajtón*”. – Az „*erős muzsika*” a vendégek oszlását jelenti: de miért ijed meg Bánk? Azért, hogy az oszló vendégek által fölismertetik? Az utasítás *szavaiból* majdnem azt lehetne következtetni.

(3) Midőn e darab 1839-ben a pesti színpadon először adatott, a közönség s ítéset, úgy látszik, oly kevésbé fogta fel Bánknak e jelenetét, hogy Vörösmarty ezt jegyzi meg rá athenaeumi bírálatában: „*kihagyatni kívánnók azt, midőn Bánk-bán együtt találja Melindával Ottót (ha egyébiránt ezen megjelenés nem a színész tévedése (!) volt) s ahelyett, hogy (mint valószínű) megrohanja, visszamegyen.*” És visszamegy első tekintetre azért, hogy az oszló vendégek által föl ne ismertessék. Nagy hiba volna, kétségkívül. Azonban Katona e hibát nem követte el. Külső és benső ok harcol, hogy lehetetlen így érteni. Külsőnek elég az, hogy a Bánk „*zug-ajtáján*” egy vendég sem fog távozni, s ezt ő tudja, hisz maga is azért választotta titkos bejárónak. De miért is félne oly nagyon a fölfedezéstől, miután annak ránézve semmi gyanítható rossz következménye nem fogna lenni: legfőljebb megtudnák, hogy visszajött, itthon van. De a benső okot is jelenti szerző, e szóval: *visszaszédeleg*. Nem a fölfedeztetés miatti ijedség veri őt annyira le, hogy szédelegve hanyatlik vissza; ez képtelenség: hanem az, amit látott, amire patétikus felkiáltása vonatkozik. Az „*erős muzsika*” Melindának *figyeltető*, vegye észre helyzetét egy ifjúval magánosan maradni; ezért felkiáltásai: „*Ah, oszlanak!*” s mindjárt alább: „*bocsáss!*” – Ottónak, ki még eddig a hódításban kevésre haladt, *serkentő*, bátorító, hogy már most nagyobb tüzzel – mert akadály nélkül – vallhatja szerelmét; Bánknak végre csak *kábító külhatás*, mely társul szegődik benső levertségéhez, azon villámcsapáshoz, mely a látott jelenetre lesújtotta. S éppen ez magyarázza meg, miért nem rohan Bánk e percben a csábítóra, miért „*szédeleg ki, vissza az ajtón*”: – nincs annyira magánál, hogy azt tehesse; előbb össze kell szednie magát.

(4) Bánk „*visszaszédeleg*” hát a kis ajtón; *el* azonban nem megy. Elmennie képtelenség, lélektani lehetetlenség volna. De nem is gondolhat oly kicsinyes célra, hogy majd hallgatózzék. Hihetően, mihelyt eszmélete annyira visszatér, be fog ott rontani, a csábítót semmivé tenni. Erre mutat, hogy rejtekében kivonta kardját, s így jelenik meg utóbb. De az eszmélet percében, figyelmét olyasmi ragadja meg, mely őt további rejtekben maradásra kényszeríti. Ottó szerelemvallását, érzelmi tompultságában, talán nem is hallotta; vagy ha igen, várja Melinda feleletét. Hisz mi van most inkább érdekében, mint megtudni, vajon Melinda igazán *hűtlen-é*. A hölgy válasza: „*Bánk. Bánk, emlékezem szavadra*”, s ami erre következik, megnyugtató Bánkra nézve. Melinda *megvetéssel* utasítja vissza csábítóját.

(5) Változás történik Bánk indulatjában: Melinda hűsége iránt nyugodtabb, csak a *szenny* gyötri még, melyet a – bár nem sikerült – kísérlet neje „*szép mocsoktalan nevén*” s családi becsületén hátrahagyott; ezt kell még lemosnia. [...]

Forrás: Arany János válogatott prózai munkái. Bánk bán tanulmányok. Bánk jelleme, részlet (p. 214-217.) Szépirodalmi Könyvkiadó, 1975. Magyar Remekírók. A feladathoz igazított szöveg.

1. Adja meg a tanulmányrészlet következő kifejezéseinek jelentését!

- a) udvornik (1): udvaronc / a királyi udvarban szolgálatot teljesítő nemes / személy (A 'szolga' önmagában nem fogadható el.)
b) fojtott tűz (1): elfojtott / visszafogott / megfegyvelmezett szenvedélyesség, indulat(osság)
c) dörömbözött (1): dörömbölt / vert / dobogott
d) patétikus (3): emelkedett hangvételű / ünnepélyes / pátosszal teli

Adható 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Minden elfogadható meghatározás 1 pont.

Ha több, egymásnak ellentmondó kifejezés szerepel, akkor a sorrendben az első értékelendő.

2. A mű pesti ősbemutatójával kapcsolatban Arany megjegyzi:

Midőn e darab 1839-ben a pesti színpadon először adatott, a közönség s ítéset, úgy látszik, oly kevésbé fogta fel Bánknak e jelenetét, hogy Vörösmarty ezt jegyzi meg rá athenaeumi bírálatában... (3, 4)

a) Értelmezze az *athenaeumi* kifejezést!

Ebben a **folyóiratban** jelent meg Vörösmarty bírálata.

Adható 1, 0 pont.

b) Arany szerint Katona nem hibázott. Értelmezze összefoglalóan, 2 érdemi közléssel Arany véleményét!

Arany szerint:

- (külső) ok: Bánk maga választotta a rejtekajtót („*zúg-ajtót*”);
- (belső) ok: a látott jelenet lesújtotta Bánkot / nem rohan azonnal a csábítóra, mert össze kell szednie magát / „*visszaszédeleg*” hát a kis ajtón; de nem megy *el*,
- elmenetele lélektani lehetetlenség lenne
- várható, hogy amint eszmélete annyira visszatér, be fog rontani

Adható 2, 1, 0 pont az értelmező rövidítés tartalmi minősége szerint.

3. Hogyan kapcsolódnak az alábbi tények Katona József művének keletkezéstörténetéhez és utóéletéhez?

a) Erdélyi Múzeum, 1815: a *Bánk bán* (első kidolgozása) az *Erdélyi Muzéum (Múzeum) pályázatára készült*, 1815-ben

b) Erkel Ferenc: a mű operaváltozatának zeneszerzője / a mű megzenésítője

Adható 2, 1, 0 pont.

Egy helytálló válaszelem 1 pont.

4. Katona *Mi az oka, hogy Magyarországon a játékszíni költőmesterség lábra nem tud kapni?* című értekezése a kor meghatározó tudományos folyóiratában, a *Tudományos Gyűjteményben* jelent meg. Ebben a sajtóorgánumban közölte Kazinczy Ferenc 1819-ben a nyelvújítási mozgalmat lezáró írását. (Ugyanabban az évben, amikorra Katona befejezte a *Bánk bán* végleges változatát.)

Írja le pontosan Kazinczy értekezésének címét! *Orthológus és neologus nálunk és más nemzeteknél*

Adható 1, 0 pont. (Az *ortológus*, *neológus* írásmód is elfogadható.)

5. A *Bánk bán* metaforikusságának fontos elemét az 1. bekezdés végén Arany János is kiemeli.

„Világot itt! világot!” s hogy a gyötrő bizonytalanságtól szabaduljon, a *'sötétben ólálkodókhoz', Petur- s a békétlenekhez indul*”.

Értelmezze röviden, 3 érdemi közléssel az ellentétes képek (fény-sötétség) jelentéseit a drámában!

- Bánk gyötrő bizonytalanságára utal: „Világot itt! világot!”
- az expozíció és a 2. szakasz (felvonás) éjszakai színtereken játszódik (*'sötétben ólálkodók'*) konkrét jelentésben is szerepel az *éj*, a *jó éjszakát*)
- az éjszakai színtér közben a szereplők sorsának megfeleltetett metaforává tágul (*jó éjszakát szívem, nyughatatlan éjszakám; éjszaka – nemzetség kipusztul*);
- a sötétség-világosság ellentétezése a mű motívumhálójának, metaforikájának eleme
- a zárlatban a tragikum kifejezője
- szorosan kapcsolódik hozzá a fátyol / homály / köd / vakság metaforika is, a világosan nem látás, nem tisztázás jelentésben
- a sötét az alattomoság metaforája, míg a fény a tisztánlátásé, az értelemé
- a fény, az óhajtott tisztán látás célként, pozitív képként értelmeződik (*'két fátyolt'* szakít le Bánk)
- Petur *'dicső fény'*-nek nevezi a hazafias érzelmeket, míg *'lopott fény'*-nek a *'mohón kilobbant'* hazafiságot
- Bánk kettős értelemben is említi a fényt: „Nagyravágyás, büszkeség,/ Kecsegtetés, hizelkedés, csupán / Csak csillogó fények” – mondja az udvarról, míg az udvarba érkező Tiborc ősz fejét *'tiszteletre méltó fény'* övezi

Adható 3, 2, 1, 0 pont.

Minden helytálló közléselem 1 pont.

Elfogadható megoldás a csak a *'fény'* vagy csak a *'sötétség'* motívumának magyarázata, tehát nem feltétel az ellentétpáronként való értelmezésük.

6. „Katona *Bánk bánja* olvasatlan maradt rossz nyelve miatt.” (Toldy Ferenc: *A magyar nemzeti irodalom története*, 1865)

Értelmezze legalább 2 érdemi közlésben a mű nyelvhasználatára, stílusára vonatkozó „rossz nyelve” kifejezést!

A mű nehezen értelmezhető, például

- metaforikus nyelvhasználata, erős képszerűsége miatt
- régies nyelvezete, a nyelvújítás előtti (alatti) nyelvváltozata miatt
- a bonyolult mondatszerkesztése miatt

- töredékessége, sok hiányos közlése miatt (a szereplők indulatainak vagy helyzetének következtében)
- a gyakori elhallgatások, utalásszerű közlések miatt (a szereplők lelkiségéből következően)

Adható 2, 1, 0 pont.

Egy értékelhető közlés 1 pont.

7. Tanulmányának 5. fejezetében Arany János a szereplők három köréről értekezik.

„A többi szereplőket három (illetőleg négy) csoportba állíthatnók össze, aszerint, amint a dráma főbb személyei köréhez tartoznak. Így lenne:

1. *Gertrudis köre*: Ottó, Biberach, Izidóra
2. *Bánk bán köre*: a) Melinda, Mikhál, Simon, Tiborc. b) Szélesebb értelemben még: Petur és a lázadók, ezek közt ismét Mikhál és Simon is
3. *Endre köre*: Myska bán s fia, Solom mester”

Mutassa be az Arany által *Gertrudis körébe* sorolt három alak dramaturgiai szerepét, szerepkörét a cselekmény menetében, illetve legalább 1 érdemi közlésben a meghatározó jellemvonását!

A szereplő:	a) dramaturgiai szerepe, szerepköre a cselekmény menetében b) meghatározó jellemvonása
1. Ottó	a) a „fiatal szerelmes”, a csábító / Melinda iránt fellobbanó vágyai miatt cselekménymozgató / a meráni herceg (a királyné öccse) / Bánk feleségének csábítója (aljas eszközökkel) / gyilkosként érkezett (Fülöp király), és újabb gyilkosság (Biberach) után elmenekül / gyilkosokat küld Melindára b) jelleme: gyáva / aljas
2. Biberach	a) cselszövő / intrikus / ’lézengő ritter’ / cselekménymozgató / a mindenkiből csak hasznot húzni akaró intrikus adja a porokat Ottónak / majd Bánknak súgja be Ottó tettét / a herceg ledöfi (Ottó bűntársa volt már korábban, együtt menekültek Magyarországra) b) jelleme: haszonleső / cinikus / köpönyegforgató
3. Izidóra	a) naiva (drámai szende) / fiatal tragika / Gertrudis türingiai udvarhölgye / szerelmes Ottóba / ezért féltékenyen kémkedik utána / tanúja több kulcsfontosságú jelenetnek (pl. Melinda elcsábítása / Biberach megölése) / hazabocsátását kéri Gertrudistól, akit megsirat és gyilkosaira büntetést követel Endrétől b) következetlen jellemű / hiú / szeszélyes

A Biberach, a Biberách és a Bíberách írásmód is elfogadható!

Adható soronként 2, 1, 0 pont. Az egyes nevekhez részfeladatonként 1 helytálló közléselem 1 pont.

Adható összesen 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

8. Nevezze meg az alábbi idézetekben dőlt betűvel kiemelt képek, alakzatok típusát!

Idézetek a <i>Bánk bán</i>ból	A kép, alakzat
„Kár egy ilyen csinos <i>főért...</i> ” (Biberach)	metonímia / szinekdoché
„ <i>Te engemet megláncolál, s magadnak / egy gödröt ástál.</i> ” mostan mégis én / Én húzzalak ki abból? (Gertrudis)	párhuzam (elfogadható még: ellentét / áthajlás)
„Épülj fel, <i>izmosodj meg</i> , gondolat!” (Bánk)	megszemélyesítés / megszólítás / igei metafora (elfogadható még: fokozás)
„Egy / ménköcsapás ugyan letépheti / rólam <i>halandóságom köntösét;</i> ” (Bánk)	körülírás /metafora
„A szegényt / maga arra szánta, hogy <i>szülessen, éljen, / dolgozzon, éhezzen, sanyarogjon és – / meghaljon.</i> ” (Tiborc)	fokozás (elfogadható még: felsorolás, halmozás)
„ <i>Nagyravágyás, büszkeség, / kecsegtetés, hízelkedés</i> , csupán / csak csillogó fények;” (Bánk)	halmozás (elfogadható még: felsorolás)

Adható 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Minden helyes megnevezés 1 pont.

Több megoldás esetén az első beírt elem értékelendő.

9. A *Bánk bán* egyes mondatai, szövegrészei már szállóigévé váltak. Ki mondja, kinek / kiről, milyen helyzetben a következő, a *Bánk bán* szövegéből szállóigévé lett gondolatokat? Négy idézetet közlünk.

Válasszon ki három idézetet, és válaszoljon a kérdésekre! Feladatmegoldása során csak a választott idézetekhez kapcsolódó sorokat töltsse ki!

Idézet	Ki mondja kinek?	Milyen drámai szituációban?
a), ... <i>adhatsz-é hát mindenik / szükölködőnek?</i> ”	Tiborc Bánknak	Tiborc elmondja panaszát Bánk felismeri benne életét megmentő egykori katonáját / és erszényt kínál az öregnek, aki öntudatosan visszautasítja

Idézet	Ki mondja kinek?	Milyen drámai szituációban?
b), <i>A célod nem, de módjaid / útálhatom.</i> ”	Gertrudis Ottónak	Gertrudis királynői tekintélyét félti Ottó csábítási kudarca miatt / gőgje nem engedi öccse felsülését /ezért mégsem küldi el az udvartól, inkább ösztönzi a férfi aljas szándékait

Idézet	Ki mondja kinek?	Milyen drámai szituációban?
c), „ <i>Azt / mondom, ne törj túl a korlátidon!</i> ”	Gertrudis Bánknak	Bánk a király helyetteseként számon kéri Gertrudison az országban tapasztaltakat / Tiborc helyzetét / a szópárbaj fokozódik a dühös, sértett királynéval / aki csengetni akar, majd elsárgul, lerogy

Idézet	Ki mondja kiről?	Milyen drámai szituációban?
d), „ <i>Nincs a teremtésben vesztes, csak ő –</i> ”	Endre Bánkra / Bánkról	Bánk az önvád és veszteségek (felesége és fia holtteste, Peturék halála) miatt / teljesen megtört / összeomlott / számára az életben maradás a büntetés

Tájékoztató az idézetek szöveghelye:

- a) 3. felvonás, 1396. sor
- b) 1. felvonás, 548. sor
- c) 4. felvonás, 2039. sor
- d) 5. felvonás, 2649. sor

Adható **6, 5, 4, 3, 2, 1, 0** pont.

Adható soronként **2, 1, 0** pont. Egy sorban kérdésenként **1** helytálló közléselem **1** pont.

A **Ki mondja, kinek, illetve kiről** kérdésre csak teljes, azaz mindkét nevet tartalmazó válasz fogadható el.

A vizsgázó feladata három, általa választott sor teljes kitöltése. Ha e feladatkiírás ellenére ettől eltér, akkor a javító tanárnak az alábbiak szerint kell eljárnia.

Abban az esetben, ha

- a vizsgázó mind a négy idézet sorát helyesen kitölti, többlet pont nem adható.
- a vizsgázó mind a négy idézet sorát teljesen kitölti, a legmagasabb pontértékű három, soronkénti teljes megoldást kell figyelembe vennie az értékelőnek.
- a vizsgázó mind a négy sor megoldását elkezdi, a legmagasabb pontértékű, de csak három sort érintő megoldást kell figyelembe vennie az értékelőnek. Tehát a maximális 6 pont 4 sor töredékpontjaiból nem állhat össze.

10. Az olvasott Arany-tanulmány 1. bekezdéséből idézzük a *Bánk bán* egy részletét (a mű tördelését követve, a mai helyesírás szerint). Állapítsa meg a részlet verselését!

Hazánk különböző vidékein

Jajt s bánatot találtam; s itt íme
Ellenkezőt találok, s nem tudom,
Melyik tehet rémítőbbé.

a) Verselési rendszer : időmértékes

b) Meghatározó versláb/ütem: jambus / jambikus

Adható **2, 1, 0** pont.

Egy helytálló válaszelem 1 pont.

11. Az Arany-tanulmány részletének 4. bekezdéséből idézünk két mondatot. A kérdések e két mondatra vonatkoznak.

Erre mutat, hogy rejtekében kivonta kardját, s így jelenik meg utóbb. De az eszmélet percében, figyelmét olyasmi ragadja meg, mely őt további rejtekben maradásra kényszeríti.

a) Állapítsa meg az első mondatban a tagmondatok közötti logikai-nyelvtani viszonyt!

alanyi alárendelő mondat / alanyi alárendelés és kapcsolatos mellérendelés

Helytálló ábra is elfogadható.

Adható **1,0** pont. Csak a teljes válaszáért adható pont.

b) Állapítsa meg az első és a második mondat közötti logikai viszonyt!

ellentét

Adható **1, 0** pont.

c) A két mondatot összekötő egyik tartalmi elem a rejtek szó: *rejtekében, rejtekben*. A nyelvtani különbséget az *é* fonéma okozza. Nevezze meg, milyen morfológiai szerepet tölt be az *é* fonéma!

A toldalék megnevezése: birtokos személyjel

Adható **1, 0** pont.

12. Arany János *Zách Klára* című történelmi balladája – tárgya, fontos motívumai alapján – párhuzamba állítható Katona *Bánk bán*jával. Fogalmazza meg legalább 1-1 értékelhető közléselemmel, mi a felismert összefüggés a két mű a) konfliktushelyzete, illetve b) zárzata között!

„Királyasszony, néném,
Az egekre kérném:
Azt a rózsát, piros rózsát
Haj, beh szeretném én!

Beteg vagyok érte,
Szívdobogást érzek:
Ha meghalok, egy virágnak
A halottja lészek!”

Arany János: *Zách Klára* (részlet, 2-3. vsz.)

a) felismert összefüggés a konfliktushelyzetben:

közös motívum: kerítőnő-királynék /a királyné/k öccse mint csábító

Bánk bán: a királyné (II. Endre felesége, Gertrudis) ösztönzi öccsét (Ottót) Bánk feleségének elcsábítására

Zách Klára: a királyné (Erzsébet, I. Károly 3. felesége) segíti öccsét (Kázmért) udvarhölgyének, Zách Klárának elcsábításában

Adható **1, 0** pont. Egy értékelhető közléselem (pl. a közös motívum körülírása) 1 pont.

„Életed a lányért
Erzsébet királyné!”
Jó szerencse, hogy megváltja
Gyöngye négy ujjáért.

„Gyermekemért gyermek:
Lajos, Endre, halj meg!”
Jó szerencse, hogy Gyulafi
Rohan a fegyvernek.

„Hamar a gazembert...
Fiaim, - Cselényi...!”
Ott levágák Feliciánt
A király cselédi. –
Arany János: *Zách Klára* (részlet, 17-19. vsz.)

b) összefüggés a zárlatban:

közös motívum: gyilkosság/ok / megtorlás / bosszú

Bánk bán: 1213-ban Bánk megöli a királynét, akinek öccse (embereivel) véres bosszút áll családján és a békétleneken (Melinda, Peturék halála)

Zách Klára: 1330-ban a lány apja, Zách Felicián nádor bosszút akar állni, merényletet kísérel meg a királyné ellen, de a király emberei végeznek vele, és véres bosszút állnak egész családján

Adható **1, 0** pont.

(A *Zács* írásmód is elfogadható.)

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. Ha a vizsgázó egyáltalán nem oldott meg egy vagy több szövegalkotási feladatot, az adott feladat(ok)ra kapott pontszáma: 0.
2. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámról.
3. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldást értékelni kell.
4. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A helyesírási hibapontok megállapításához a nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor és a szövegalkotási feladatok megoldásait együttesen kell figyelembe venni.
5. A jelölésben, valamint a helyesírási hibák pontozásában a mellékletben közöltek kell alkalmazni.

EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE**Elérhető: 25 pont**

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
25-20 pont	- a témátartás igényesen megvalósul - meggyőző nyelvi, irodalmi tudás - ítélőképesség - kifejtett és lényegi állítások - meggyőző érvek	- világos gondolatmenet - logikus és jól tagolt felépítés - a globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul	- egyértelmű - gördülékeny (pl. választékos szóhasználat, pontos mondatszerkesztés) - a feladatnak megfelelő nyelvi regiszter
19-10 pont	- a témátartás tulajdonképpen megvalósul - nem eléggé meggyőző nyelvi, irodalmi tudás - az állításokat nem kellően alátámasztó példák, érvek	- tévesztés a szerkezeti egységek arányában - logikai hiányok	- a szókinccs nem elég árnyalt - kisebb mondatszerkesztési hibák - nyelvi-nyelvtani hibák (pl. egyeztetés, vonzat)
9-1 pont	- a témátartás nem elég igényes (pl. általánosságok, önisméltás, tévedések)	- a főbb gondolatok nem különülnek el egymástól (pl. összefüggésbeli hiányosságok) - kirívóan rövid terjedelem	- szegényes szókinccs - igénytelen mondathasználat - a hangvétel nem megfelelő (pl. élőbeszéd-szerű pongyolaságok) - gyakori nyelvi-nyelvtani hiba

Egy mű értelmezése

Csáth Géza novellájában a főszereplő testvérpár viselkedése látványosan megváltozik a cselekmény során. Értelmezésében fejtse ki, milyen összefüggés mutatkozik az általuk elbeszélte elképzelt jelenetsor előadásmódja, tartalma, illetve magatartásuk átalakulása között!

A varázsló kertje

A pályaudvar kapuján két magas termetű, nyúlánk fiatalember lépett ki az állomás előtti térre. A következő pillanatban megismertem őket.

– A Vass fiúk!

Együtt mentünk be a városba. Az enyhe júniusi délutánban valami nagyon kedves érzés volt az. A gimnáziumban elválthatatlanok voltunk. Érettségi óta – négy esztendeje – nem láttam őket. Külföldön tanultak. Nagyon megörültek a találkozásnak.

Az arcuk még nem férfiasodott meg végképp. Finom orrukon, a mozgékony, okos szemükön a későn érő, intelligens emberfajta karaktere. Modorukban ugyanaz a világfias szívesség és kedvesség, amely annyira szokatlan volt a gimnáziumban, s mégis mindenkinek tetszett.

Gyalogolva haladtunk végig a főutcán és a főtéren. Siettek. Két óra múlva tovább kellett utazniuk.

– Tulajdonképpen csak a varázsló kertjét jöttünk megnézni – szolt az idősebb Vass fiú.

– A varázsló kertjét? Hol van az? – kérdeztem.

– Igaz, te ezt nem tudod. Persze, akkor nem mondtuk el senkinek a dolgot. Majd meglátod, eljössz velünk, ugye? Nincs messze...

A főtér felől a templomnak tartottunk. Végighaladtunk a parkon. Az öreg gimnáziumi hittanárunk ott ült a rendes padján, egy könyv olvasásába merülve. Köszöntünk neki. Barátságosan integetett. Azután megkerültük a templomot. A fiúk egy vak utcába vezettek, amelyről eddig semmit sem tudtam. Az utca szűk volt, és körülbelül kétszáz lépés hosszú. Sajátságos! – ilyen házakat, mint itt, sohase láttam a városban. Alacsonyok és kezdetlegesekek voltak, de vagy az ablakok hajlásában, vagy a kapuk faragásában és formájában volt valami ósdi. Az utcán padokon és székeken öreg emberek és bánatos arcú, sápadt asszonyok ültek, apró lányok söpörték és öntözték a földet. Kocsikeréknek nyoma se látszott.

Az utolsó ház előtt állapotunk meg. Azaz – tulajdonképpen ház nem is látszott, csak kerítés. Festetlen, magas fakerítés: olyan sűrű, hogy a kezét rajta bedugni nem lehetett, és egészen közel kellett hajolni, hogy az ember megláthassa, mi van mögötte.

Kábító virágillat csapott meg. A kerítés megett kert volt; nem nagyobb, mint egy kis szoba. A talaja körülbelül a derekunk magasságáig fel volt töltve. És tele az egész kert virággal.

Sajátos növényvilág tenyészett itt. Hosszú szárú, kürt alakú virágok, amelyek szirmai mintha fekete bársonyból volnának. A sarokban liliombokor, óriási kelyhű fehér liliomokkal megrakodva. Mindenütt elszórva alacsony, vékony szárú fehér virágok, amelyeknek egy szirma, csak egy szirma, gyenge piros színű volt. Úgy tetszett, hogy ezek bocsátják azt az ismeretlen, édes illatot, amelyet szagolva az ember azt hiszi, elakad a lélegzete. A kert közepén egy csomó bíborpiros, kövér virág terpeszkedett. Húsos, selymes fényű szirmaik hosszan lógtak le egészen a magasra nőtt haragoszöld színű fűbe. Mint egy kaleidoszkóp, úgy hatott ez a kis csodakert. Közvetlen előttem a nőszirom lila virágai nyíltak. Százféle virágillat tevődött össze a bódító szagában, s a szivárvány minden színét megtalálhatta a virágok színében.

A kert végében, a kerítéssel szemben egy kis ház gubbaszkodott. Zöld zsalus két ablaka mindjárt a földszín magasságára nyílt. Ajtót nem lehetett látni. A háztető az ablakok felett mindjárt összehajlott. Nagy padlásnak kellett ott lenni. Közvetlenül az ablakok előtt kék szegfűket fedeztem fel. Vagy négy percig némán bámultuk ezt a tíz négyszögméternyi kis csodabirodalmat.

– Látod, ez a varázsló kertje – mondotta a fiatalabb Vass.

– És ott a házban lakik a varázsló – folytatta a másik.

– És ott laknak a rablók is.

– Kicsodák? – kérdeztem.

– A rablók, a varázsló tanítványai és rabszolgái.

– Ők kimennek rabolni a városba. Ilyenkor mennek ki, föld alatti utakon. A templompadláson bukkannak föl, és a toronykötélen ereszkednek le. Barna köpenyük alatt egy kis olajlámpát rejtegetnek, és övükre akasztva álarcot, töröket, pisztolyokat visznek.

– Csendesen lopóznak be a házakba, vagy az ablakokon másznak be. Kis csákányaikkal pár pillanat alatt felkapaszkodnak az emeletes házak szobáinak nyitva hagyott, sötét ablakain.

– És azután gyorsan a szekrényekbe bújnak.

– Senki, aki a házban lakik, észre nem veszi őket, és akkor már elhelyezkednek a ruhák és skatulyák között. Meggyűjtják kis lámpásaikat, és nesztelenül várnak.

– Várnak, míg mindenki le nem fekszik, és akkor kibújnak, végigjárják a szobákat, feltörlik a zárat, levágják a gyerekek fejét, és töröket otthagyják az apák szívében.

– És elviszik a kincseiket a varázslónak.

Mintha valami elfeledett, régi verset mondott volna fel a két fiú, úgy mondták el a varázsló barlangjának titkait. Ezalatt folyton néztük a kertet.

– Elképzeled most, mi van ott benn? – kérdezte a fiatalabb Vass.

A bátyja felelt helyettem:

– Itt, a zsalus ablak megett van a rablók hálószobája. Alacsony, vakolt odú. A falon egy lámpás pislog, és jobbra-balra hat-hat szalmazsák a földön. Az egyik oldalon hat rabló alszik, összekuporodva; az arcukat se látni.

– A másik oldalon üres a hat ágy.

– A rablók már a föld alatti utakon elindultak véres munkájukra.

– Amikor fölébrednek, négykézláb másznak ki a szobából, mert az alacsony helyen fölállani lehetetlen.

– A varázsló akkor enni ad nekik. Gonosz, fekete szemével mintha azt mondaná: egyetek, és hozzatok nekem sok kincset, aranyat, ezüstöt.

– A rablók friss békákat és gyíkokat esznek, továbbá több éves cserebogarakat kapnak csemegéül, amelyek, mint befőttek, üvegekben állanak a varázsló kamrájában.

– Azután menniök kell. A varázsló pedig meggyűjtja a lámpását, mely egy koponyában van elhelyezve, és virraszt a szobájában. Olvas, őrködik. Nehogy baj érje a rablókat.

– Nehogy felébredjenek a kutyák vagy a gyerekek.

– És mikor keleten szürkülni kezd már az ég, akkor idejön: lefekszik a kertbe.

– És akkor minden virág leánnyá változik. Ő pedig hempereg a virágok között...

– Míg csak haza nem jönnek a rablók, és akkor átveszi a zsákmányt, elrakja a föld alatti raktáraiba, és aludni térnek mindannyian. És egész estig csendes, kihalt a ház.

– A szomszédok közül senki se tudja, hogy ki lakik itt...

Néhány percig szótlánul néztük a varázsló kertjét; akkor az egyik Vass fiú hirtelen megnézte az óráját.

– Huszonöt perc múlva indul a vonatunk – mondotta, és könnyen sóhajtott.

– Mennünk kell – mondta a másik.

A keleti égen már látszottak a csillagok. Az utcában csend volt, mint a temetőben; sehol egy élő lélek kívülünk.

Visszaindultunk. Szótlánul haladtunk a templomig. A két Vass fiú elmélázva nézett maga elé. Megkerültük a parkot. A kútnál három szolgálólány húzta a vizet. Jókedvűen nevettek, csinosak voltak. A két fiú rájuk nevetett.

A varázsló virágainak nyomasztó illata lassanként elszállt a mellükről. Egy bérkocsi haladt arra. Fütttyentettek. Mosolyogva búcsúztak, és könnyedén szöktek fel a kocsira. A kocsis a lovak közé csapott. És elrobtak a villámfényes főtca felé.

Forrás: Csáth Géza (1887-1919): *Mesék, amelyek rosszul végződnek. Összegyűjtött novellák*, Magvető Kiadó, Budapest. 1994. 41-44. o.

Lehetséges tartalmi elemek:

A témataratás igényének megfelelően a feladatkiírásban megjelenő szempontokra adott válaszoknak szerepelniük kell a megoldásban; a kifejtés értékelése csak ekkor kerülhet a 25-20 pontos felső sávba.

- A narrátor szólama az egyik szöveghelyen explicit módon minősíti a fiúk elbeszélésének előadásmódját: „*Mintha valami elfeledett, régi verset mondott volna fel a két fiú, úgy mondták el a varázsló barlangjának titkait.*”
 - Ez a jellemzés valóban megfelel a testvérek elbeszélésmódjának:
 - sajátos dialógusuk szólamai tökéletesen kiegészítik egymást
 - mondataik zavarmentesen illeszkednek, ami begyakorlott rituáléra utal
 - belefeledkeznek a történet előadásába, szinte öntudatlan állapotba kerülnek
 - mintegy gyermekké változnak vissza
 - Ez a gyerekes előadásmód összefügg elbeszélésük tartalmával: egy olyan elképzelt eseménysort adnak elő, melynek szereplői – a gonosz varázsló és a rablók – a mesék világát idézik fel.
 - A novella expozíciója fiatal felnőttként mutatja be a Vass fiúkat, az elhangzó információk alapján életkoruk is kiszámítható: valószínűleg már betöltötték a 22. életévüket.
 - A vasútállomáson világfiás, azaz kulturált és felnőttes szívélyesség jellemzi modorukat. Ez a felnőtt viselkedésmód csap át a fantasztikus történések elbeszélése során a gyermekkort idéző magatartásba.
 - A novella azt az átalakulást jeleníti meg, ahogy a fiatal felnőttek néhány perc erejéig visszaváltoznak gyerekké.
-

-
- Ezt az átalakulást az elbeszélő szólama azzal készíti elő, hogy expozícióbeli jellemzésük során egyfajta határhelyzetben láttatja őket, olyan felnőttekként, akiknek kapcsolata még nem szakadt meg végképp a gyermekkorral: „*Arcuk még nem férfiasodott meg végképp. Finom orrukon, a mozgékony, okos szemükön a későn érő, intelligens emberfajták karaktere.*”
 - A gyermeki pszichéről ugyanakkor a beékelt elbeszélés egészen más képet fest, mint a megszokott, sztereotip változat. A gyermeki ártatlanság toposza helyett, a gyermek személyiségében jelen lévő elfojtott agresszióra és erotikus vágyra helyezi a hangsúlyt. A gonosz varázsló az elbeszélte történetben nem negatív figura, sokkal inkább a fiúk csodálatának tárgya, akitől irigylik hatalmát, és féltékenyek rá, amiért a leánnyá váló virágok között hempereghet.
 - A hirtelen ismét gyermekké váló fiatal férfiak a jelenetsor elbeszélése során felszabadulnak az öntudat által képviselt erkölcsi kontroll alól, így virtuálisan kiélhetik a személyiségük öntudatlan rétegében élő szexuális vágyat és agressziót.
 - A novella valójában nem is egy, hanem két átváltozást jelenít meg. Lázás dialógusukat követően a Vass fiúk lassan visszatérnek a felnőttek, illetve a felnőtt viselkedésformák világába. A novella utolsó bekezdése ezt a visszaalakulást jeleníti meg: „*Egy bérkocsi haladt arra. Füttyentettek. Mosolyogva búcsúztak, és könnyedén szöktek fel a kocsi.*” A nemrég gyermek módjára „szavaló” fiúk, ismét úgy viselkednek, mint a magabiztos úriemberek. A narráció is teljesen objektívvá válik.
 - Csáth novelláján erősen érződik a freudi mélylélektan által is inspirált lélektani érdeklődés, amely a személyiség ösztönös késztetései és kultúra által közvetített normák ütközésében látja a személyiség belső konfliktusainak legfőbb okát.

REFLEKTÁLÁS EGY JELENSÉGRE

Elérhető: 20 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
20–15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témához tartozó ismeretek alkalmazása - ítélőképesség, kritikai gondolkodás megnyilvánulása - személyes álláspont megfogalmazása - kifejtett állítások - releváns, a feladat elvárásainak megfelelő példák, hivatkozások - helytálló, meggyőző érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - világos, átgondolt, meggyőző gondolatmenet - logikus és jól tagolt felépítés - a globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul 	<ul style="list-style-type: none"> - egyértelmű - gördülékeny (pl. választékos és szabatos szóhasználat, pontos mondat szerkesztés) - a feladatnak megfelelő nyelvi regiszter
14–10 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témához tartozó ismeretek nem kellő mélységűek vagy alaposak - a személyes álláspont hiányzik - az érvek nem mindig támasztják alá kellő mértékben az állításokat - előfordulnak felületes kijelentések 	<ul style="list-style-type: none"> - a gondolatok közötti összefüggés nem mindig világos - szerkezeti aránytalanság (pl. fontos dolgok elválasztása lényegtelenebbtől) 	<ul style="list-style-type: none"> - a szókincs nem elég árnyalt - kisebb mondat szerkesztési hibák - helyenként nyelvi-nyelvtani hibák (pl. egyeztetés, vonzat)
9–1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - általánosságok - ismétlések - tárgyi tévedések - kevéssé meggyőző állítások, példák, érvek - önálló vélemény hiánya vagy felületessége - az író „elvész” a dolgozatban 	<ul style="list-style-type: none"> - a főbb gondolatok nem különülnek el egymástól (pl. összefüggésbeli hiányosságok) - homályosság a részek összefüggésében - kirívóan rövid terjedelem 	<ul style="list-style-type: none"> - szegényes szókincs - igénytelen mondat-használat (pl. dagályos, túl egyszerű, azonos szerkezetű) - a hangvétel nem megfelelő (pl. előbeszéd szerű pongyolaságok) - gyakori nyelvi-nyelvtani hiba

Reflektálás egy jelenségre

A magyar nyelv kulturális szempontból igen szerencsésnek mondhatja magát. Ha 15 millió magyarul beszélővel számolunk, akkor a magyar nagyjából a 60. legnagyobb nyelv, ennek ellenére a nyelvünk a 18. leggyakoribb forrásnyelv könyvek fordításait tekintve.

Az UNESCO 2011-es adatai szerint az utóbbi harminc évben Kertész Imrét és Márai Sándort² fordították legtöbbször idegen nyelvre. Ekkor e két szerző szinte osztozott az első helyen, műveiknek 215, illetve 213 fordítását jegyzik. A leggyakrabban fordított magyar szerzők listáján szerepelnek még olyan huszadik századi klasszikusnak mondható magyar írók is, mint Molnár Ferenc a harmadik helyen 126 fordítással, Szabó Magda a hatodik helyen 78 fordítással, Kosztolányi Dezső a nyolcadik

² A két íróról sok nyelven található wikipédia szócikk. Kertész esetében 50-nél is több nyelven, de Márairól is legalább 29 nyelven olvashatunk. Összehasonlításképpen érdemes megemlíteni, hogy Petőfi Sándorról 35, Arany Jánosról pedig 19 nyelven található szócikk a wikipédián.

helyen 68 fordítással. Esterházy Péter (a negyedik helyen), Konrád György (ötödikként) és Nadas Péter (a hetedik helyen) képviselték 2011-ben a kortárs magyar irodalmat.

Reflektáljon a magyar alkotók külföldi megismertetésének jelenségére! Gondolatmenetében térjen ki arra, milyen külső-tárgyi, illetve milyen esztétikai-befogadói tényezők járulhatnak hozzá a magyar írók külföldi népszerűségéhez, megjelenéséhez!

Forrás: Péli Péter: *Kik a legtöbbet idegen nyelvre fordított magyar írók?* www.nyest.hu/hirek/kik-a-legtobbet-idegen-nyelvre-forditott-magyar-irok. 2011. december 15. A feladathoz igazított szöveg.

A hivatkozott UNESCO forrás: UNESCO *Index Translationum*

A megoldásban elvárt legalább egy külső-tárgyi és legalább egy esztétikai-befogadói tényezőre történő hivatkozás.

Lehetséges külső-tárgyi tényezők:

- rangos, nemzetközileg is elismert hazai kiadónál való megjelenés (pl. Magvető, Európa, Jelenkor)
- részvétel a meghatározó külföldi és hazai könyvvásárokon, könyvfesztiválokon (pl. Moszkva, Göteborg, Jeruzsálem, Frankfurt, Lipcse, Prága, Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál)
- a magyar szerző idegen nyelv tudása, személyes vonzereje
- a fordítás, a külföldön való megjelenés kiadói /állami támogatása
- a már befutott, külföldön ismert szerzők, kritikusok ajánlása
- a neves külföldi kiadónál (pl. Gallimard, Suhrkamp, Rowolt) való megjelenés további kiadókat vonzó szerepe
- rangos nemzetközi elismerés, díj (pl. Nobel-díj: Kertész Imre, Femina-díj: Szabó Magda)
- domináns nyelvterületen való megjelenés újabb nyelvterületeket vonz
- filmadaptációk (pl. Szabó István: *Az ajtó*; Koltai Lajos: *Sorstalanság*); színházi feldolgozások

Lehetséges esztétikai-befogadói tényezők:

- a regény, a prózaepika elsődlegessége
- az eredetivel (közel) egyenrangú fordítás
- a regionalitás és az egyetemesség egyensúlya
- általános emberi problémák újszerű megjelenítése
- az átélhetőség és azonosulhatóság
- a beszédmód, a stílus felismerhetősége és azonosíthatósága
- a korigénynek való megfelelés (pl. posztmodern)

Lehetséges tényezők a szövegben szereplő nevekhez:

Szabó Magda – átélhető emberi életsorsok, hagyományos elbeszélői narratíva

Márai Sándor – a 20. századi polgárlét dicsérete és ellentmondásai, követhető eszmefuttatások és elbeszélésmód

Esterházy Péter – posztmodern szemléletmód és nyelv, utalások és nyelvi játékok

Kertész Imre – a holokauszt-téma egyedi, konvencióktól mentes ábrázolása, nyelvi szikárság

Nadas Péter – a modern és posztmodern határán álló elbeszélésmód, a személyiség mélyrétegeinek feltárása

Molnár Ferenc – *A Pál utcai fiúk* ma is ható világa

Kosztolányi Dezső – lélektani regény (pl. *Édes Anna*) és újszerű novellaciklus (pl. *Esti Kornél*)

GYAKORLATI ÍRÁSBELISÉG
Elérhető: 15 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
15–11 pont	- megfelel a feladat által megkívánt kommunikációs helyzetnek - meggyőző, hiteles, életszerű - gondolatgazdag, ötletes	- megfelel az adott szövegfajta, műfaj normáinak	- megfelel az adott szövegfajta, műfaj normáinak
10–5 pont	- lényegében megfelel a feladat által megkívánt kommunikációs helyzetnek - az érvek, indoklások nem eléggé meggyőzőek	- az adott műfajnak megfelelő, de a normákból 1–2 elem nem teljesül - nincs félreértésre okot adó hiba	- az adott műfajnak megfelelő, de a normákból 1–2 elem nem teljesül
4–1 pont	- nem elégséges tartalmi indoklás (<i>pl. szegényes, nem életszerű</i>)	- formai hiba miatt nem alkalmas a kívánt cél elérésére (<i>pl. műfajtévesztés</i>)	- nyelvi-stiláris hiba miatt nem alkalmas a kívánt cél elérésére (<i>pl. tévedés a regiszter választásában</i>)

Gyakorlati írásbeliség

Új kezdeményezéssel szeretnék erősíteni fiatalok a településükhöz kötődést, az ott élők élete, helyzete iránti érdeklődés fenntartását. Közösen tervezik a településről származó, másutt tanuló vagy dolgozó fiatalok megszólítását, bevonását.

Írjon felhívást a településről származó fiataloknak! A településhez kapcsolódó honlapon közzétett felhívásában kezdeményezze a rendszeres személyes vagy elektronikus kapcsolattartást, a kötődést erősítő tapasztalatok megosztását, a fiatal nemzedékek közti tudáscserét! Meggyőzően indokolja céljait!

A megoldás lehetséges elemei:

Ha hiányos a műfajnak megfelelő formai és nyelvi követelmények megjelenítése, a megoldás nem kerülhet a 15–11 pontos felső sávba.

Formai és nyelvi követelmények

- megszólítás és elköszönő formula
- bemutatkozás (a felhívók kiléte, esetleg a 'csoport' megnevezése)
- a felhívás célját kifejező felépítés
 - konkrét, világos tárgymegjelölés
 - a kezdeményezés indoklása, érvek, esetleg példák
 - pozitív érzelmi üzenetek a fiatal felnőttek és a középiskolások lehetséges kommunikációjáról
 - utalások a további kapcsolattartásra, a további tevékenységekre
- köznyelvi regiszter
- változatos mondatformák

Tartalmi követelmények

A felhívásban két tartalmi szempontot kell kifejtteni:

a kezdeményezés célját

- miért fontos a kötődés fenntartása, erősítése (pl. érzelmi, családi, baráti kapcsolatok, a település megtartó erejének növelése, a település arculati elemeinek bővítése)
- miért érdemes követni, figyelemmel kísérni a településen élők életét, annak alakulását

a kapcsolattartás, a tapasztalatcsere és a tudásmegosztás lehetséges indokait, például

- egymás megbecsülése, segítése
- támogatás / döntés-előkészítés / tanácsadás
- reflexiók megosztása közoktatási, felsőoktatási tapasztalatokról vagy munkatapasztalatokról

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

Hiányzó bekezdés jele: fordított z-betű.

Fölösleges bekezdés (álbekezdés): jele

Szövegbeli hiány jele: √

Egyéb szövegalkotási hiba jele: - - - - -

Tartalmi hiba: _____

Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.

Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: †→

Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: †↕

Logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔

A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~~

Egybeírás jele: ⊔

Különírás jele: ⊔

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás, súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás, egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás. Vagy: a hibapont száma a margón a hibával egy sorban, a hiba bekarikázva.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

Az íráskép rendezett, olvasható: nincs levonás.

Az íráskép rendezetlen: –1 pont.

Pongyola ékezethasználata: –1 pont

Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.

Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
2. az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknevek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknév (pl. *francia, balatoni, adys*) esetében
4. igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása
5. tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
6. az *ly - j* tévesztése közhasználatú szótöbben és toldalékban, az *ly - j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
7. felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása
2. közhasználatú szavak elválasztása
3. magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban
4. mondatkezdő nagybetű tévesztése

Egyéb hiba (1 pont)

1. nem közhasználatú szavak durva és súlyos hibái
2. köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *világháború*)
3. kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *Nagy-New York-i, budapest-bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
4. betűtévesztés

Központozási hiba (összesen maximum 5 pont – a hibák típusától és mennyiségétől függően)

1. mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5–6 hiba 1 pont levonás)
2. egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5–6 hiba 1 pont levonás)

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban (szótőben vagy toldalékban) elkövetett megegyező hiba és a központozási hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkincse közhasználatúnak tekintendő (pl. *metafora*).

A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba sorolja a tanár, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az egyéb hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a vizsgázó saját szövegében nem hiba, ha az idézet jelölt, szó szerinti; amennyiben jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor a hibának megfelelő pontszámot kell levonni.

A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 31 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	1
5–6	2
7–8	3
9–10	4
11–12	5
13–14	6
15–16	7
17–18	8
19–20	9
21–22	10
23–24	11
25–26	12
27–28	13
29–30	14
31–	15